

JOANNA NAWÓJ-POŁOCZAŃSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0003-3248-8189

Wykorzystanie Europejskich Kompetencji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*GreenComp*) w doradztwie zawodowym

Streszczenie. Rozdział przedstawia możliwości wykorzystania Europejskich Kompetencji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*GreenComp*) w doradztwie zawodowym. Omówiono genezę i strukturę *GreenComp* oraz wskazano sposoby integracji tych kompetencji z praktyką poradniczą. Wskazano także rekomendacje dla polityki edukacyjnej i rynku pracy oraz możliwe bariery wdrażania ram w Polsce.

Słowa kluczowe: doradztwo zawodowe, zrównoważony rozwój, *GreenComp*, kompetencje zielone

Applying the European Sustainability Competence Framework (*GreenComp*) in Career Guidance

Abstract. The article explores the application of the European Sustainability Competence Framework (*GreenComp*) in career guidance. It discusses the origins and structure of *GreenComp* and outlines ways to integrate these competences into guidance practices. Recommendations for educational policy and the labor market, as well as possible barriers to implementing the framework in Poland, are also presented.

Keywords: career guidance, sustainable development, *GreenComp*, green competences

Wprowadzenie

Współczesny świat mierzy się z narastającymi wyzwaniami środowiskowymi, społecznymi i gospodarczymi, których skala i złożoność wymagają wieloaspektowych działań na poziomie globalnym, regionalnym i lokalnym (IPCC 2023). Zmiany klimatyczne, degradacja zasobów naturalnych oraz rosnące nierówności społeczne tworzą kontekst, w którym edukacja staje się jednym z kluczowych narzędzi kształ-

Nawój-Połoczańska J. (2026), *Wykorzystanie Europejskich Kompetencji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (GreenComp) w doradztwie zawodowym*, w: *Pomoc – wsparcie – poradnictwo. Dyskursy interdyscyplinarne*, M. Piorunek, J. Kozielska (red.), Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, s. 417–428. © Author(s), 2026. <https://doi.org/10.14746/amup.9788323245605.26>

Open Access chapter, distributed under the terms of the CC licence (BY-NC-ND, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

towania zrównoważonej przyszłości (UNESCO 2017). Unia Europejska, podejmując działania w ramach Europejskiego Zielonego Ładu (*European Green Deal*), podkreśla potrzebę przygotowania obywateli do aktywnego udziału w transformacji ekologicznej i społecznej, wskazując na znaczenie kompetencji wspierających zrównoważony rozwój (European Commission 2020). Kierunek ten wzmacniają inicjatywy takie jak *European Skills Agenda* (European Commission 2020a) oraz *Pact for Skills* (European Commission 2020b), promujące rozwój umiejętności odpowiadających na wyzwania transformacji ekologicznej i cyfrowej.

Odpowiedzią na te potrzeby stały się Europejskie Kompetencje na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*GreenComp*), opracowane przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej (Joint Research Centre, JRC) i opublikowane w 2022 roku (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022). Dokument ten stanowi spójne ramy kompetencyjne, obejmujące wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne do podejmowania decyzji i działań sprzyjających realizacji celów zrównoważonego rozwoju określonych w *Agendzie 2030 ONZ* (United Nations 2015).

Znaczenie doradztwa zawodowego w tym kontekście jest podkreślane zarówno w dokumentach strategicznych Unii Europejskiej, jak i w analizach międzynarodowych organizacji. Rada Unii Europejskiej wskazuje, że poradnictwo przez całe życie odgrywa kluczową rolę w umożliwianiu obywatelom podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych oraz w rozwijaniu kompetencji niezbędnych do adaptacji w zmieniających się warunkach społeczno-gospodarczych (CEDEFOP 2008). OECD zwraca uwagę, że dostęp do wysokiej jakości usług doradczych zwiększa elastyczność jednostek na rynku pracy, wspiera mobilność zawodową oraz wzmacnia zdolność do reagowania na transformacje technologiczne i środowiskowe (OECD 2019).

Doradztwo zawodowe – zgodnie z definicją przyjętą przez Radę Unii Europejskiej i stosowaną przez CEDEFOP – jest procesem ciągłym, który umożliwia osobom w każdym wieku identyfikowanie swoich zdolności, kompetencji i zainteresowań, podejmowanie decyzji dotyczących kształcenia, szkolenia i zatrudnienia oraz skuteczne zarządzanie indywidualną ścieżką życia w uczeniu się, pracy i innych obszarach, w których te kompetencje są rozwijane lub wykorzystywane (CEDEFOP 2008). W obliczu transformacji ekologicznej doradztwo zawodowe zyskuje nowy wymiar, włączając w proces wspierania jednostek także kryteria środowiskowe i społeczne. Włączenie ram *GreenComp* do praktyki poradniczej może wspierać ten proces, umożliwiając rozwój u klientów kompetencji sprzyjających zarówno indywidualnemu rozwojowi kariery, jak i realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Celem niniejszego rozdziału jest przedstawienie możliwości zastosowania *GreenComp* w obszarze doradztwa zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem roli doradcy w kształtowaniu postaw i umiejętności wspierających transformację ku zrównoważonej przyszłości.

Założenia i struktura *GreenComp*

Europejskie Kompetencje na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*GreenComp*) zostały opracowane przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej (Joint Research Centre, JRC) i opublikowane w 2022 roku (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022). Dokument stanowi ramę referencyjną obejmującą wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne do życia, pracy i uczestnictwa w społeczeństwie w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Jego celem jest wsparcie edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej w integrowaniu treści i praktyk sprzyjających transformacji ekologicznej (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022).

Ramy *GreenComp* obejmują cztery obszary kompetencyjne, z których każdy zawiera po trzy kompetencje szczegółowe (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022):

1. **Ucieleśnianie wartości zrównoważonego rozwoju** (*Embodying sustainability values*) – rozwijanie szacunku dla środowiska, solidarności społecznej i poczucia sprawczości w działaniu na rzecz przyszłych pokoleń.
2. **Ujmowanie złożoności w zrównoważonym rozwoju** (*Embracing complexity in sustainability*) – rozumienie powiązań pomiędzy systemami ekologicznymi, społecznymi i gospodarczymi oraz ich wzajemnych zależności.
3. **Wizja zrównoważonych przyszłości** (*Envisioning sustainable futures*) – umiejętność projektowania alternatywnych scenariuszy rozwoju i oceny ich konsekwencji dla środowiska oraz społeczeństwa.
4. **Działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju** (*Acting for sustainability*) – planowanie i podejmowanie działań prowadzących do pozytywnych zmian w kierunku zrównoważonej przyszłości.

Każda kompetencja w ramach *GreenComp* jest opisana poprzez trzy komponenty: wiedzę (*knowledge*), umiejętności (*skills*) oraz postawy (*attitudes*), co pozwala na jej implementację w różnych kontekstach kształcenia, od edukacji wczesnoszkolnej po kształcenie dorosłych (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022).

1. *GreenComp* a doradztwo zawodowe

Doradztwo zawodowe w perspektywie *GreenComp*

Doradztwo zawodowe, rozumiane zgodnie z definicją przedstawioną we wstępie, w świetle koncepcji *GreenComp* może zostać rozszerzone o wymiar środowiskowy i społeczny. Oznacza to, że proces wspierania jednostek obejmuje nie tylko pomoc w wyborze zawodu czy kierunku kształcenia, ale również kształtowanie kompetencji umożliwiających ocenę wpływu tych decyzji na otoczenie przyrodnicze i społeczność lokalną. Jak podkreśla Sultana (2024), doradztwo staje się wówczas narzędziem sprawiedliwości społecznej, w którym istotne jest krytyczne podejście do dominujących

narracji o rynku pracy, takich jak bezrefleksyjne promowanie „zatrudnialności” czy jednostronnego rozumienia „elastyczności”.

Ramy *GreenComp* (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022) dostarczają struktury, która może być zastosowana w praktyce doradczej na trzech głównych poziomach:

1. **Wymiar programowy** – integracja treści *GreenComp* z podstawami programowymi doradztwa w szkołach, programami poradnictwa w publicznych służbach zatrudnienia oraz projektami edukacyjnymi realizowanymi przez organizacje pozarządowe. W praktyce może to oznaczać wprowadzanie do scenariuszy zajęć modułów dotyczących zrównoważonego rozwoju, zielonych zawodów (*green jobs*) czy gospodarki o obiegu zamkniętym (*circular economy*) (ILO 2019; European Commission 2020).
2. **Wymiar metodyczny** – dostosowanie metod i narzędzi pracy doradczej do rozwijania kompetencji zdefiniowanych w *GreenComp*. Może to obejmować:
 - wykorzystanie metod projekcyjnych, takich jak mapowanie przyszłości zawodowej w kontekście wyzwań klimatycznych,
 - analizę studiów przypadków dotyczących transformacji branż,
 - stosowanie gier symulacyjnych pozwalających ocenić skutki decyzji zawodowych dla środowiska. UNESCO (2017) podkreśla, że w edukacji dla zrównoważonego rozwoju kluczowe jest angażowanie uczestników w *learning by doing*, co w doradztwie można realizować m.in. poprzez warsztaty, projekty grupowe czy wizyty studyjne w przedsiębiorstwach wdrażających zasady zrównoważonego rozwoju.
3. **Wymiar instytucjonalny** – rozwój kompetencji doradców tak, aby potrafili oni łączyć tradycyjne cele poradnictwa z celami zrównoważonego rozwoju. Obejmuje to zarówno doskonalenie kwalifikacji w zakresie edukacji środowiskowej, jak i umiejętność korzystania z danych o zielonych miejscach pracy, prognozach rynku pracy oraz innowacjach technologicznych przyjaznych środowisku (OECD 2019; European Commission 2020).

Włączenie obszarów *GreenComp* do doradztwa zawodowego może przebiegać na kilku płaszczyznach praktycznych:

- **Diagnoza i rozwój kompetencji prośrodowiskowych** – doradcy mogą oceniać u klientów stopień rozwinięcia takich umiejętności, jak myślenie systemowe, przewidywanie konsekwencji wyborów czy zdolność do działania na rzecz transformacji (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022).
- **Integracja kryteriów środowiskowych w procesie wyboru kariery** – analiza zawodów nie tylko pod kątem perspektyw zatrudnienia, lecz także ich wpływu na środowisko, zgodnie z koncepcją „zielonych miejsc pracy” (*green jobs*) promowaną przez ILO (2019).
- **Kształtowanie postaw i wartości** – wspieranie poczucia odpowiedzialności społecznej i środowiskowej w wyborach edukacyjno-zawodowych, co jest spójne

z obszarem „Ucieleśnianie wartości zrównoważonego rozwoju” w *GreenComp* (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022).

Przykłady zastosowania w praktyce doradczej:

- Wprowadzanie do rozmów doradczych pytań typu: „Jak Twój wybór zawodu może wpływać na środowisko i społeczność lokalną?”
- Organizowanie warsztatów, podczas których uczniowie i studenci analizują scenariusze rozwoju branż w kontekście dekarbonizacji i adaptacji do zmiany klimatu.
- Tworzenie projektów edukacyjnych łączących orientację zawodową z edukacją ekologiczną, np. przygotowywanie prezentacji o zawodach wspierających gospodarkę obiegu zamkniętego (*circular economy*).

Takie podejście sprzyja realizacji zarówno indywidualnych celów rozwoju kariery, jak i globalnych celów zrównoważonego rozwoju określonych w Agendzie 2030 ONZ. Jednocześnie badania w obszarze edukacji dla zrównoważonego rozwoju wskazują, że skuteczne wdrażanie ram kompetencyjnych wymaga odpowiedniego przygotowania kadry do pracy z treściami dotyczącymi transformacji ekologicznej (UNESCO 2017).

Rekomendacje dla praktyki i polityki

Integracja *GreenComp* z doradztwem zawodowym wymaga działań skoordynowanych zarówno na poziomie praktyki edukacyjnej, jak i w ramach polityki publicznej. Na poziomie praktycznym kluczowe jest dostosowanie metod pracy doradczej do rozwijania kompetencji zrównoważonego rozwoju, a na poziomie politycznym – tworzenie ram instytucjonalnych i programowych umożliwiających wdrożenie tych kompetencji w różnych kontekstach uczenia się przez całe życie (European Commission 2020; UNESCO 2017).

1. Rekomendacje dla praktyki

- **Szkolenia i doskonalenie doradców** – rozwój kompetencji doradców w zakresie edukacji środowiskowej, myślenia systemowego i analizy trendów związanych z zieloną gospodarką. Wskazane jest tworzenie programów doskonalenia zawodowego w oparciu o *GreenComp* z modułami dotyczącymi m.in. „wizji zrównoważonej przyszłości” czy „działania na rzecz zrównoważonego rozwoju” (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022).

- **Wdrażanie narzędzi edukacyjnych** – opracowanie i udostępnienie scenariuszy zajęć, kart pracy, materiałów multimedialnych i gier edukacyjnych, które łączą orientację zawodową z tematyką środowiskową.
- **Współpraca międzysektorowa** – tworzenie partnerstw między szkołami, urzędami pracy, uczelniami, przedsiębiorstwami oraz organizacjami pozarządowymi w celu wymiany dobrych praktyk i wspólnej realizacji projektów edukacyjnych promujących zielone kompetencje.
- **Ewaluacja i monitoring** – wprowadzenie narzędzi do oceny efektywności integracji *GreenComp* w procesie doradczym, np. poprzez badania postaw i świadomości środowiskowej uczniów i klientów poradni.

2. Rekomendacje dla polityki

- **Uwzględnienie *GreenComp* w dokumentach strategicznych** – włączenie odniesień do kompetencji zrównoważonego rozwoju w krajowych strategiach dotyczących edukacji, rynku pracy i klimatu. Przykładem może być integracja tych kompetencji w ramach Krajowych Ram Kwalifikacji lub podstaw programowych (European Commission 2020; OECD 2019).
- **Finansowanie innowacji w doradztwie** – przeznaczanie środków publicznych na projekty pilotażowe i wdrożeniowe, które testują i adaptują narzędzia *GreenComp* w poradnictwie zawodowym.
- **Tworzenie sieci i platform współpracy** – rozwój krajowych i regionalnych sieci doradców zawodowych zainteresowanych tematyką zrównoważonego rozwoju, umożliwiających wymianę materiałów i doświadczeń.
- **Rola nauki i naukowców** – środowisko akademickie odgrywa kluczową rolę w adaptacji *GreenComp* dla potrzeb krajowego systemu poradnictwa poprzez prowadzenie badań empirycznych, analiz porównawczych i ewaluacji wdrożeń. Naukowcy mogą dostarczać danych i rekomendacji opartych na dowodach, inicjować projekty we współpracy z praktykami oraz wspierać rozwój programów kształcenia doradców, tak aby uwzględniały one komponent zrównoważonego rozwoju (UNESCO 2017; European Commission 2020).
- **Włączenie *GreenComp* do programów kształcenia w szkolnictwie wyższym** – każdy kierunek studiów w Polsce opiera się na zatwierdzonym programie kształcenia, stworzonym w oparciu o Polską Ramę Kwalifikacji oraz charakterystyki efektów uczenia się dla obszarów kształcenia. Kompetencje zrównoważonego rozwoju mogą zostać wpisane do efektów uczenia się zarówno w wymiarze ogólnym (dla wszystkich kierunków), jak i kierunkowym (dla wybranych programów, np. z obszaru nauk społecznych, pedagogiki, zarządzania, inżynierii środowiska). Dzięki temu przyszli absolwenci, niezależnie od branży, będą przygotowani do pracy w warunkach transformacji ekologicznej i społecznej (European Commission 2019; UNESCO 2017).

***GreenComp* w działaniu na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego**

Wdrażanie powyższych rekomendacji wymaga koordynacji i współpracy między resortami edukacji, pracy, klimatu i środowiska, a także ścisłej współpracy z partnerami społecznymi. Jak wskazuje UNESCO (2017), skuteczna edukacja dla zrównoważonego rozwoju jest procesem wielopoziomowym i wielosektorowym, w którym istotne jest zaangażowanie wszystkich interesariuszy.

Transformacja ekologiczna, będąca odpowiedzią na wyzwania środowiskowe i społeczne, wymaga nie tylko zmian technologicznych i gospodarczych, ale także głębokiej zmiany kompetencyjnej w społeczeństwie (European Commission 2019; UNESCO 2017). Doradztwo zawodowe, tradycyjnie koncentrujące się na wspieraniu jednostek w podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych, włącza się w ten proces, poszerzając swoją misję o rozwój kompetencji sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi. *GreenComp* (Bianchi, Pisiotis, Cabrera Giraldez 2022) stanowi spójne narzędzie, które może wspierać doradców w realizacji tego zadania, dostarczając ram odniesienia zarówno dla edukacji formalnej, jak i pozaformalnej.

Wdrożenie *GreenComp* do praktyki poradniczej wymaga jednak szeregu działań: od adaptacji programów i metod, przez podnoszenie kwalifikacji doradców, po zapewnienie wsparcia instytucjonalnego i finansowego. Szczególne znaczenie ma tu także rozwój współpracy międzysektorowej, obejmującej instytucje edukacyjne, rynek pracy, organizacje społeczne oraz administrację publiczną (UNESCO 2017; European Commission 2020).

Perspektywy dalszych badań i działań obejmują:

- analizę skuteczności wdrażania *GreenComp* w różnych kontekstach poradnictwa,
- badania postaw i świadomości środowiskowej klientów korzystających z usług doradczych,
- opracowanie narzędzi diagnostycznych do oceny poziomu zielonych kompetencji,
- identyfikację dobrych praktyk w zakresie integracji zrównoważonego rozwoju w procesie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych.

Integracja ram kompetencyjnych *GreenComp* z praktyką doradztwa zawodowego jest zgodna z kierunkami wyznaczonymi przez Agendę 2030 ONZ oraz inicjatywy Unii Europejskiej, takie jak *European Skills Agenda* czy *Pact for Skills*. Może ono przyczynić się do kształtowania pokolenia świadomych obywateli, którzy potrafią planować swoją przyszłość zawodową w sposób odpowiedzialny, z myślą o dobrach wspólnych i trwałości systemów społeczno-przyrodniczych.

BIBLIOGRAFIA

- Bianchi G., Pisiotis U., Cabrera Giraldez M. (2022), *GreenComp: The European sustainability competence framework*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128040> [dostęp: 12.08.2025].
- CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training) (2008), *Council Resolution on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies*, 2905th Education, Youth and Culture Council meeting, Brussels, 21 November 2008, <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/council-resolution-better-integrating-lifelong-guidance-lifelong-learning> [dostęp: 12.08.2025].
- CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training) (2025), *What is this toolkit about?*, <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/resources-guidance/toolkit/what-is-this-toolkit-about> [dostęp: 12.08.2025].
- European Commission (2019), *The European Green Deal*, Brussels: European Commission, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640> [dostęp: 12.08.2025].
- European Commission (2020), *European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*, Brussels: European Commission, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en> [dostęp: 12.08.2025].
- European Commission (2020a), *European Skills Agenda for sustainable competitiveness, social fairness and resilience*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223> [dostęp: 12.08.2025].
- European Commission, 2020b, *Pact for Skills*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1517> [dostęp: 12.08.2025].
- International Labour Organization (2019), *Green jobs: policy brief*, Geneva: ILO, https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/publications/WCMS_714381/lang-en/index.htm [dostęp: 12.08.2025].
- IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) (2023), *Climate Change 2023: Synthesis Report. Summary for Policymakers*, Geneva: IPCC, <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/> [dostęp: 12.08.2025].
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (2019), *OECD Skills Outlook 2019: Thriving in a Digital World*, Paris: OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/df80bc12-en> [dostęp: 12.08.2025].
- Sultana R.G. (2021), *Five signposts to a socially just approach to career guidance*, „Journal of the National Institute for Career Education and Counselling”, 47(1), s. 59–66, <https://doi.org/10.20856/jnicec.4708> [dostęp: 12.08.2025].
- Sultana R.G. (2024), *Four 'dirty words' in career guidance: from common sense to critical thinking*, „International Journal for Educational and Vocational Guidance”, online first, <https://doi.org/10.1007/s10775-022-09550-2> [dostęp: 12.08.2025].
- UNESCO (2017), *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*, Paris: UNESCO, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444> [dostęp: 12.08.2025].
- United Nations (2015), *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, New York: United Nations, <https://sdgs.un.org/2030agenda> [dostęp: 12.08.2025].